

JOURNAL OF FUNDAMENTAL STUDIES

ЖУРНАЛ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ
ФУНДАМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

VOLUME II | ISSUE 3 | MARCH | 2024

ISSN: 2181-4031



Available online at www.imfaktor.com

ISSN: 2181-4031
DOI Journal 10.56017/2181-4031

ФУНДАМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

II-ЖИЛД, 3-СОҢ

ЖУРНАЛ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ- II, НОМЕР-3

JOURNAL OF FUNDAMENTAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-3

ТОШКЕНТ – 2024

ФУНДАМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF FUNDAMENTAL STUDIES

№ 3 (2024) DOI <http://dx.doi.org/10.56017/2181-4031-2024-3>

Бош муҳаррир:

Тураев Б.

– фалсафа фанлари доктори, профессор

Масъул муҳаррир:

Расулова Д.

– иқтисодиёт фанлари доктори, доцент

Таҳририят аъзолари:

1. Каримов Б. – тарих фанлари номзоди, доцент
2. Ходжаметова Гулчира Илишевна – тарих фанлари номзоди, профессор
3. Ҳайдаров Ўрал Ахмадович – иқтисодиёт ф.б.ф.д (PhD), доцент
4. Мусаев Джамалиддин Камалович – юридик ф.б.ф.д (PhD), доцент
5. Жамолдинов Хумоюн Бахтиёрбек ўғли – юридик ф.б.ф.д (PhD), доцент в.б
6. Узакова Зарина Фуркатовна – социология ф.б.ф.д (PhD), доцент
7. Мамадияров Дилшод Уралович – иқтисодиёт фанлари номзоди, доцент
8. Тўраев Шавкат Нишонович – фалсафа фанлари номзоди, доцент
9. Бердиева Гулмира Аминовна – тарих фанлари номзоди
10. Гаипов Жасур Бахром ўғли – иқтисодиёт ф.б.ф.д (PhD)
11. Сохибова Лола Жонибоевна – фалсафа ф.б.ф.д (PhD)
12. Шарипов Дилшод Бахшиллоевич – сиёсатшунос, эксперт
13. Содиржонов Мухриддин
Махамадаминович – социология ф.б.ф.д (PhD)
14. Саттаров Дилшод Юлдашевич – юридик фанлар номзоди, доцент
15. Турақулов Акмалжон Анварович – фалсафа ф.б.ф.д (PhD)
16. Каримов Бозарқул Худдайбердиевич – фалсафа фанлари номзоди

“Фундаментал тадқиқотлар” илмий-амалий журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054837-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Мазкур журнал 6 та халқаро маълумотлар базаларида индексланган бўлиб, жорий йил учун UIF 2023 = 7.5 “импакт-фактор” кўрсаткичига эга.

Ўзбекистон Республикаси Олий таълим, фан ва инновациялар вазирлиги ҳузуридаги Олий аттестация комиссиясининг 2023 йил 24 июлдаги 01-02/1199-сонли хатига мувофиқ ушбу журналда чоп этилган мақолалар хорижий мақолалар сифатида тан олинади.

Саҳифаловчи\Page Maker\Верстка: Абдураҳмон Хасанов

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳар, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2/27-уй. Почта индекси 100152. Веб-сайт: www.imfaktor.uz/com

Телефон номер: +99894-410 11 55, **E-mail:** tahririyat@imfaktor.uz

© “ИМФАКТОР Pages” илмий нашриёти, 2024 йил.

© Муаллифлар жамоаси, 2024 йил.

ФУНДАМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF FUNDAMENTAL STUDIES

MELIBAYEV Xudoyberdi Nematullayevich

Bojxona instituti magistratura

tinglovchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.10805445>

KORRUPSIYAGA NISBATAN MUROSASIZ BO‘LAYLIK!

ANNOTATSIYA

Taraqqiyot yo‘liga jiddiy to‘siq bo‘lib, jamiyat rivoji, sohalar yuksalishiga bevosita tahdid tug‘diradigan asosiy illat bu – korrupsiyadir. Shu bois mamlakatimizda mustaqillikning ilk yillaridan bu illatni tag-tomiri bilan yo‘qotish, bu boradagi huquqiy asoslarni yanada mustahkamlashga jiddiy e‘tibor qaratilib kelindi. Korrupsiyasiz jamiyatga boshlovchi eng asosiy shartlardan biri bu - yuksak huquqiy ong va huquqiy madaniyat, jamiyatdagi korrupsiyaga nisbatan murosasiz muhitni shakllantirishdir.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, illat, jamiyat, halollik vaksinasi, huquq va burch, huquqiy ong va huquqiy madaniyat, axloq.

БУДЕМ БЕСПОЩАДНЫ К КОРРУПЦИИ!

АННОТАЦИЯ

Коррупция является главным препятствием для развития самого общества и прямой угрозой для развития всех сфер жизни общества. Начиная с первых лет независимости нашей страны, особое внимание уделяется уничтожению коррупции и дальнейшему укреплению правовой базы этого процесса. Одним из существенных условий для формирования общества, свободного от коррупции, является создание высокоразвитого правового сознания всех граждан и среды, в которой общество менее терпимо к коррупции.

Ключевые слова: коррупция, правонарушения, общество, вакцина честности, права и обязанности, правосознание и правовая культура, этика.

LET’S BE MERCILESS AGAINST CORRUPTION!

ANNOTATION

Corruption is a major barrier to the development of society itself and a direct threat to the development of all spheres in society. Due to this factor, since the first years of independence of our country, special attention has been paid to the destruction of corruption and further strengthening of the legal framework for this process. One of the essential conditions for a Corruption-Free Community is the creation of a highly developed legal awareness of all citizens, and an environment, where society is less tolerant of corruption.

Key words: corruption, wrongdoing, society, vaccine of honesty, rights and duties, legal awareness and legal culture, ethics.

Korrupsiya – davrlar oshib o‘tib kelayotgan ildiz bo‘lib, u har xil orzu xavaslar ortidan birorta qonunni mensimaslikdir.

Tomas Gobbs, XVII asr

Hozirgi globallashuv, mintaq va davlatlararo integratsiya jarayonlari jadallashib borayotgan murakkab bir sharoitda korrupsiya chegara bilmas muammoga aylandi. Korrupsiya keltirib chiqarayotgan oqibatlar jamiyatlarni ich-ichidan yemirib, parokanda qilib tashlash xavfini solmoqda. U demokratik va xuquq ustuvorligi asoslariga putur yetkazadi, inson huquqlarining qo‘pol ravishda buzilishiga olib keladi, iqtisodiy rivojlanishni izdan chiqaradi, jamiyat va davlat uchun o‘ta xavfli bo‘lgan uyushgan jinoyatchilik va terrorizmning keng yoyilishiga sharoit yaratib beradi.

Bugun katta-yu kichik, boy va kambag‘al, qudratli va kuchsiz bironta davlatni korrupsiyadan xoli hudud, deb aytolmaymiz. BMT va Xalqaro valyuta jamg‘armasining ma‘lumotlariga ko‘ra, jaxon iqtisodiyoti bu ofat tufayli yiliga 1.5-2.6 trln dollargacha zarar ko‘rmoqda [6].

Xo‘sh korrupsiya nima o‘zi, nega butun dunyo shu illatga qarshi kurashmoqda?

Korrupsiya – lotincha “corruptio” aynish, poraga sotilish so‘zidan olingan. Korrupsiya mansab mavqeidan shaxsiy maqsadlarda foydalanish bilan bog‘liq bo‘lgan ijtimoiy huquqiy hodisadir. Ma‘lumki, bu illat har qanday jamiyatning siyosiy va iqtisodiy rivojlanishiga zarar yetkazadi. Jamiyatning ma‘naviy axloqini yemiradi, qonun ustuvorligini kuchsizlantiradi, fuqarolarning huquq va erkinliklarining jiddiy tarzda buzilishiga olib keladi.

U shu bilan birgalikda uyushgan jinoyatchilik, terrorizm va insoniyat xavfsizligiga qarshi qaratilgan boshqa tahdidlarning o‘shishiga yordam beradi. Uning domiga ilingan amaldor, shaxsiy boylik orttirish maqsadlarini va urug‘ aymoqlarining manfaatlarini davlat manfaatidan ustun qo‘yishi natijasida, mamlakatning siyosiy va iqtisodiy yo‘liga hamda aholining aksariyat qismiga tuzatib bo‘lmaydigan zarar yetkazadi, chet ellik sheriklarda ham ishonchsizlik uyg‘otadi va ularni hamkorlikdan qaytaradi.

Jamiyatni har tomonlama rivojlantirish har bir mamlakat oldida turgan asosiy vazifalardan biri hisoblanadi. Shunday davlatlar borki, ularning har birida korrupsiyaga qarshi kurash bo‘yicha tegishli chora tadbirlar va unga qarshi kurashish to‘g‘risida normativ hujjatlar qabul qilingan. Haqiqatan, korrupsiya muammosi bugungi kunda dunyo miqyosida o‘z yechimini talab etayotgan birinchi masalalardan biri hisoblanadi. Shu bois ham jahon hamjamiyati bu illatga qarshi keskin kurashmoqda.

Bu yo‘nalishda bir qator xalqaro hujjatlar ham qabul qilingan. Hususan, BMT homiyligida qabul qilingan korrupsiyaga qarshi kurashish rezolyusiyasi (1995-y.), Davlat mansabdor shaxslarining xalqaro axloq kodeksi (1996-y.), Xalqaro tijorat tashkilotlarida korrupsiya va poraxo‘rlikka qarshi kurashish deklaratsiyasi (1997-y.), Millatlararo uyushgan jinoyatchilikka qarshi konvensiyasi (2000-y.), Korrupsiyaga qarshi konvensiya (2003-y.) va boshqalar shular jumlasidandir.

Mamlakatimizda ham korrupsiyaga qarshi kurashish izchillik bilan olib borilmoqda. Bu borada so‘z yuritar ekanmiz avvalo, mamlakatimiz 2008-yilda Korrupsiyaga qarshi konvensiyaga, 2010-yilda Iqtisodiy hamkorlik va rivojlanish tashkiloti doirasida qabul qilingan Korrupsiyaga qarshi kurashning Istanbul rejasiga qo‘shilganligini, Oliy Majlis tomonidan 2011-yilda Jinoiy daromadlarni legallashtirishga va terrorizmni moliyalashtirishga qarshi kurashish bo‘yicha Yevroosiyo guruhi to‘g‘risidagi bitimni ratifikatsiya qilinganligini ko‘rsatib o‘tish lozim.

Xususan, O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi Qonunining [1] qabul qilinishi, shuningdek, Korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha Respublika idoralararo komissiyasining tashkil etilishi va korrupsiyaga qarshi kurashish bo‘yicha Davlat dasturlarining qabul qilinganligi yurtimizda korrupsiya bilan bog‘liq xuquqbuzarliklarning oldini olishga qaratilgan qator chora-tadbirlar samaradorligini oshirishga xizmat qilmoqda.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida Korrupsiyaga Qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora– tadbirlari to‘g‘risida” 2019-yil 27-maydagi PF-5729-son Farmoni [2] bu boradagi izchil sa‘y-harakatlarning mantiqiy davomi bo‘lib, bundan ko‘zlangan asosiy maqsad yurtimizda korrupsiyaga qarshi kurashish tizimi samaradorligini yanada oshirish, eng yuqori darajadagi qulay investitsiyaviy va ishbilarmonlik muhitini yaratish, mamlakatning xalqaro maydondagi ijobiy imijini oshirish va mustahkamlashga qaratilgan.

Afsuski, yurtimizda bu borada yetarlicha normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinishiga qaramasdan jamiyatimizda korrupsiya illati o‘zining turli ko‘rinishlari bilan taraqqiyotimizga g‘ov bo‘lmoqda.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning 2022-yilning 20-dekabrda Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasida, “*Shu o‘rinda biz uchun dolzarb muammo bo‘lgan korrupsiya masalasiga alohida to‘xtalib o‘tmoqchiman. O‘tgan ikki yilda 5 mingga yaqin mansabdor korrupsiyaga doir jinoyatlar bo‘yicha javobgarlikka tortildi.*

Lekin, ochiq aytish kerak, bu – masalaning sababi bilan emas, oqibati bilan kurashish. Deputat va senatorlar, mahalliy kengashlar ham bong urib, aniq sohalarni tahlil qilib, korrupsiyani bartaraf etish bo‘yicha faol bo‘lishlari kerak emasmi? Har bir deputat o‘zining okrugidagi byudjet hisobidan bo‘layotgan qurilishlar, yo‘llarni, har oyda borib ko‘rsa, buyurtmachi va pudratchidan sifatni talab qilsa, bilasizlarmi, ahvol qanday o‘zgaradi? Buning uchun sizlarda yetarli vakolat ham, shijoat ham bor.

Korrupsiyaga qarshi kurashish borasida alohida qonunlar qabul qilinib, huquqiy asoslar yaratildi.

Endi amaliy ishlarni kuchaytirish kerak. Sun‘iy monopoliyaga, yopiq sxemalarga, umuman korrupsiyaga imkon yaratadigan barcha bo‘shliqlarga barham beriladi” [3] – deb ta’kidladi.

Mazkur vazifalar ijrosini tizimli tashkil etish maqsadida parlament va Prezidentga hisob beradigan, korrupsiyaga qarshi kurashishga mas‘ul bo‘ladigan alohida organ tashkil etildi.

Rivojlangan demokratik davlatlar, jumladan Singapur, Shvesiya, Finlandiya davlat islohatlarini ayna mazkur illat - korrupsiyani ildiziga bolta urish bilan boshlaganligi va bu borada tizimli ravishda ish olib borishni o‘zlarining asosiy vazifalari deb belgilaganligi uchungina jahonda korrupsiya darajasini o‘rganuvchi Transparency International tashkilotining korrupsiyaning yo‘qlik indeksida har doim yuqori pag‘onalarida turishini ta’minlaydi. Bu albatta mamlakatning iqtisodiy rivojlanish darajasiga, jumladan investitsiya faoliyatining taraqqiyotiga, investitsiya muhitiga ijobiy ta’sir qilib, davlatni har tomonlama rivojlanishiga sabab bo‘ladi.

Ta’kidlash lozimki, “Korrupsiya aralashmagan joyda har bir insonning iste’dodi namoyon bo‘ladi. Yutuqlari ilgari suriladi. Bunday yetuk malakali insonlardan albatta Ibn Sino, Farg‘oniy, Beruniy, Xorazmiy kabi mutafakkirlar yetishib chiqsa ajab emas. Eng avvalo yuksak taraqqiyotga erishish uchun fuqarolar o‘zini emas, amal kursisini emas, balki jamiyat manfaatini o‘ylab ish tutsa o‘shandagina korrupsiyaning ildizini quritish mumkin”.

Takror va takror aytishimiz kerakki, korrupsiya - bu jamiyatni turli yo‘llar bilan iskanjaga oladigan dahshatli illatdir. Mazkur illat demokratiya va huquq ustuvorligi asoslariga putur yetkazibgina qolmay, inson huquqlari buzilishiga, moliyaviy bozorlar faoliyatiga to‘sqinlik qilinishiga, har bir jabha taraqqiyotini sekinlashishiga va jamiyat xavfsizligiga tahdid soladigan uyushgan jinoyatchilik, terrorizm va boshqa hodisalar ildiz otib ketishiga sharoit yaratib berishi hammamizga kundek ravshandir.

Ushbu zararli hodisa katta yoki kichik, badavlat yoki kambag‘al bo‘lishidan qat’iy nazar, barcha mamlakatlarda uchraydi. Lekin mazkur illatni bartaraf etish bo‘yicha jahon hamjamiyati tomonidan bir qator samarali ishlar amalga oshirilayotgan bo‘lsada, hanuzgacha bartaraf etilmay kelinmoqda.

Korrupsiya va poraxo‘rlik haqida tarixga bir nazar tashlasak, korrupsiya iqtisodiy hodisa sifatida tovar-pul munosabatlari bor joyda mavjud bo‘lib kelgan.

Davlatda iqtisodiy faoliyatga nisbatan oʻrnatilgan turli xil cheklashlar, amaldorlarning keng, nazoratdan holi, cheklanmagan yoki ruxsat berish yoki taqiqlash vakolati korrupsiyaning ildiz otishiga zamin yaratadi. Shu bilan birga, katta boyliklarga ega boʻlgan baʼzi ishbiarmonlar oʻz daromadlarini koʻpaytirish va bozordagi raqobatda alohida imtiyozlarga ega boʻlish maqsadida hukumat amaldorlarini pora evaziga sotib olish, ularning oʻz ihtiyorlariga boʻysundirishga harakat qiladilar.

Jahon tarixining turli davrlarida ham turli davlatlardagi katta-kichik mansabdorlar tomonidan korrupsiyaga oid jinoyatlar sodir etilgani, korrupsiyaga qarshi qonunlar qabul qilinib, oʻziga xos jazolar tayinlanganining guvohi boʻlamiz.

Jumladan, sohibqiron Amir Temur va temuriylar davrida jinoyat va jazo masalalarini hal etishda “Temur tuzuklari” alohida oʻrin egallagan. Tuzuklarda mulkni, xususan, davlat mulkini oʻzlashtirganlik uchun javobgarlikni belgilashda oʻziga xos yondashuv mavjud boʻlgan.

Oʻsha davrda amaldorlar ishini tartibga solish maqsadida vaqti-vaqti bilan soʻroq, tekshirish, taftish, tergov oʻtkazib turilgan. Oʻz amalini suiisteʼmol qilish, poraxoʻrlik, doimiy ravishda ichkilik ichish, maishiy buzuvchilik kabi qilmishlar ogʻir gunoh hisoblangan va qattiq jazolangan. Tarixiy manbalarda keltirilishicha, Amir Temurning oʻgʻli Mironshoh, nevaralari Pirmuhammad va Halil Sultonlar yuqorida zikr etilgan meʼyorlarni buzganlik uchun xalq oldida jazoga tortilgan [4].

Diniy nuqtai nazardan olib qarasaq ham, Alloh taolo insoniyatni yaratgach, ularni Yer yuzida halol rizq talab qilishga amr etib, uning aksi boʻlmish haromdan hazar qilishga buyurdi hamda halol va harom boʻlgan narsalarni bayon qildi. Demak, har bir inson halol rizq talab qilishi bilan birga, bironing haqqidan hazar qilishi va oʻzgalarning molini nohaq yoʻllar bilan oʻzlashtirmasligi oʻta muhimdir.

Hayotda oʻzgalarning haqqiga tajovuz qiladigan, oʻzgalarning molini oʻzlashtirib oladigan kimsalar, garchi koʻzga uddaburon kishilar boʻlib koʻrinsa-da, nochor va bechora kishilar aynan oʻshalardir.

Bu oʻrinda bironing haqqini nohaq yeyish hamda pora beruvchi va pora oluvchi ham ogʻir gunohkor boʻlishligi muqaddas manbaalarimizda ham aytilgan.

Demak, korrupsiyaga qarshi kurashishda insonning diniy-maʼrifiy bilimlarga ega boʻlishi ham juda muhimdir.

Tan olishimiz keraki, korrupsiyaga qarshi kurashish birinchi navbatda oiladagi muhit va taʼlim-tarbiyadan boshlanadi. Jamiyatda nima halolu nima harom ekanligi farzandlarimizga bobo-momolar, ota-onalar va ustozlar oʻgʻiti bilan singdiriladi.

Prezidentimiz Shavkat Mirziyoyev farzandlarimizga bolaligidan pokni nopokdan, halolni haromdan farqlashga oʻrgatishni nazarda tutib, yosh avlod tarbiyasi haqida gapirganda, Abdurauf Fitratning quyidagi fikrlariga har birimiz, ayniqsa, endi hayotga kirib kelayotgan oʻgʻil-qizlarimiz amal qilishlari lozimligini taʼkidladilar: *“Xalqning aniq maqsad sari harakat qilishi, davlatmand boʻlishi, baxtli boʻlib izzat-hurmat topishi, jahongir boʻlishi yoki zaif boʻlib xorlikka tushishi, baxtsizlik yukini tortishi, eʼtibordan qolib, oʻzgalarga tobe va qul, asir boʻlishi ularning oʻz ota-onalaridan bolalikda olgan tarbiyalariga bogʻliq”* [5].

Mamlakatimizning kelajagini va obroʻ-eʼtiborini qadrlaydigan har bir vijdonli fuqaro korrupsiya tahdidning zararli oqibatlarini doimo esda tutmogʻi va unga qarshi kurashmogʻi shart.

Shu oʻrinda yuqorida korrupsiyaviy omillari pastligi bilan dunyoda yetakchi pogʻanalarda turgan rivojlangan davlatlarning xalqaro tajribalari oʻrganilgan holda bojxona organlarida korrupsiyaviy holatlar, yopiq sxemalar, shubhali vaziyatlar va umuman korrupsiyaga imkon yaratishi mumkin boʻshliqlarni avtomatik aniqlaydigan ichki nazorat *“Korrupsion xavflarni boshqarish tizimi”* 2022-yil dekabr oyidan ishga tushirilgan.

Mazkur tizim bojxona tartib-tamoillarini qoʻllashda korrupsiyaviy xavflarni aniqlash va ularni boshqarishda yagona yondashuvni taʼminlashdan iborat boʻlib, tizimga DXX chegara qoʻshinlari, IIV Yoʻl harakati xavfziligini xizmati, Bojxona qoʻmitasi, Soliq qoʻmitasi, Personallashtirish agentligi maʼlumotlar bazalariga integratsiya qilinib, tezkor-qidiruv tadbirlarini tashkillashtirishda shaxsga oid maʼlumotlarni onlayn olish imkoniyati yaratilgan.

Bugungi kunda ushbu tizimning ishga tushirilishi natijasida xodimlar faoliyati raqamlashtirilgan holda avtomatik tahlil qilinib, har chorakda “past”, “o’rta” va “yuqori” toifalarga ajratiladi va ichki nazorat tuzilmasi xodimiga aniqlangan xavfni minimallashtirish bo’yicha avtomatik ma’lumotlar berilib kelinmoqda.

Korrupsiyaga qarshi kurashish har bir fuqaroning, xoh bojxona xodimi, xoh ichki ishlar xodimi, xoh prokuror, kim bo’lishidan qat’iy nazar ichki axloqiy-ruhiy maslagi va e’tiqodiga aylanishi kerakki, bu korrupsiyaga qarshi ma’rifatning o’zagini tashkil qiladi. Qonun talablarining to’laqonli amalga oshirilishi mamlakatimiz aholisining turmush farovonligini oshirishga, rivojlanish yo’lidagi to’siqlarni bartaraf etishga xizmat qiladi. Korrupsiyaga qarshi kurashish to’g’risidagi qonunda huquqiy ong va huquqiy madaniyatni yuksaltirish masalasi alohida o’rinni egallaydi. Unda yoshi va kasbidan qat’iy nazar barchaning huquqiy savodxonligi yuqori bo’lishi, ayniqsa, ta’lim muassasalarida korrupsiyaga qarshi kurashish sohasidagi huquqiy ta’lim va tarbiya belgilangan davlat ta’lim standartlariga muvofiq amalga oshirilishi lozimligi ko’rsatilgan.

Korrupsiyaning huquqiy sabablari haqida to’xtalganda, uning rivoji davlatdagi qonunlarning sifatiga bog’liq bo’lib, nomukammal bo’lgan qonunlar ishlamaydi va korrupsiyaga moyil shaxslar bundan ustamonlik bilan foydalanishga intiladi. Korrupsiyaning ijtimoiy sabablariga jamiyatdagi nosog’lom muhit, aholining huquqiy bilim va madaniyati, ma’naviyatining quyi (past darajada) ekanligi, diniy-ma’rifiy savodsizligi, uyushqoqlik va jamoatchilikdagi faollikning etishmasligi kiradi. Shunisi e’tiborliki, jamiyatdagi ijtimoiy ongning u yoki bu tarzda o’zgarishiga odamlarda davlat va qonunlarga nisbatan ishonch paydo bo’lishiga mamlakat rahbar xodimlarining o’z vazifalarini qay darajada amalga oshirishlari o’z ta’sirini ko’rsatadi. Ular tomonidan to’g’ri va adolatli qarorlar qabul qilinsa, fuqarolarning buzilgan huquqlari tiklansa, ijtimoiy himoya kuchaytirilsa, xalqning jamiyatda adolat, haqiqat borligiga ishonchi ortadi. Uning aksi bo’lsa odamlar orasida norozilik va xukumatga nisbatan ishonchsizlik yuzaga keladi.

Umuman olganda, korrupsiyaga sezilarli zarba berish uchun, eng avvalo, jamiyatda mazkur illatga qarshi murossasiz muxitni tashkil etish lozimdir. Buning uchun esa, barcha fuqarolar o’z huquq va burchlarini bilishlari bilan bir qatorda, unga shaxsan rioya qilish va boshqalardan ham shuni talab qilishlari lozimdir.

Fikrimizcha, korrupsiyaga nisbatan murossasiz munosabatni shakllantirishga yo’naltirilgan maqsadlar quyidagilardan iborat bo’lishi lozim:

- korrupsiya hodisasining mohiyati, sabablari va oqibatlari to’g’risida xabardor qilish;
- korrupsiyaga nisbatan murossasiz munosabatni rivojlantirish va rag’batlantirish;
- fuqarolarda tashabbuskorlik, ijtimoiy faollik, mustaqil fikrlash, vaqtni tejashga doir ko’nikmalarni shakllantirish;
- demokratik qadriyatlarga hurmat, adolat va haqiqatga bo’ysunish, o’zi va boshqalarning xatti-harakatlari uchun mas’uliyat hissi bilan yashashni o’rgatish.

Xulosa o’rnida shuni aytish kerakki, korrupsiya va poraxo’rlik jamiyat barqarorligining muhim asosi bo’lgan adolatning yo’qolishiga olib boradi. Pora vositasida noxaqlik haq maqomiga chiqishi bois jamiyat parokanda bo’ladi. Mamlakatimiz mustahkamligi, xalqimiz farovonligi, yurtning rivoji va gullab yashnashini, obod bo’lishini istagan har bir fuqaro pora olish va berish illatidan xalos bo’lishi, bir so’z bilan aytganda davlat vakillari o’zining halol mehnati, oddiyligi, xalqsevarligi, samimiyligi va fidoyiligi bilan odamlarimiz mehrini qozonishi kerakdir [7].

IQIBOSLAR. СНОСКИ. REFERENCES.

1. O‘zbekiston Respublikasining “Korrupsiyaga qarshi kurashish to‘g‘risida”gi qonuni. - <https://lex.uz/docs/3088008>.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “O‘zbekiston Respublikasida korrupsiyaga qarshi kurashish tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” 2019-yil 27-maydagi PF 5729-son Farmoni. - <https://lex.uz/docs/4355387>.
3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 20 dekabrda Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga Murojaatnomasi. <https://president.uz/uz/lists/view/5774> 11-12-2023.
4. Temur tuzuklari. -T.: O‘zbekiston, 2011. – 28 b.
5. O‘rinboyev A.G‘, Qodirov M.S. Jamiyat rivojiga rahna solayotgan illat. Uslubiy qo‘llanma. – T.: BI, 2019.
6. www.bojxona.uz - O‘zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo‘mitasi sayti.

ISSN: 2181-4031
DOI Journal 10.56017/2181-4031

ФУНДАМЕНТАЛ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

II-ЖИЛД, 3-СОҢ

ЖУРНАЛ ФУНДАМЕНТАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ-II, НОМЕР-3

JOURNAL OF FUNDAMENTAL STUDIES

VOLUME-II, ISSUE-3

«Фундаментал тадқиқотлар» электрон журнали 2022 йил 22 декабрь куни № 054837-сонли гувоҳнома билан оммавий ахборот воситаси сифатида давлат рўйхатидан ўтказилган.

Муассис: «IMFAKTOR Pages» масъулияти чекланган жамияти.

Таҳририят манзили: 100152, Тошкент шаҳри, Учтепа тумани, “Ватан” МФЙ, Чилонзор 24-мавзеси, 2-уй.

Телефон номер: +99894-410 11 55

Эл. почта: tahririyat@imfaktor.uz

Веб-сайт: www.imfaktor.uz